

MONOTEMATICKÉ ČÍSLO NA TÉMU ÚLOHA PEŇAZÍ V HOSPODÁRSTVE STREDNEJ EURÓPY OD STREDOVEKU PO SÚČASNOSŤ

Vo štvrtom čísle *Historického časopisu* z roka 2020 vydala redakcia výzvu na príspevky do monotematického čísla 3/2021 na tému *Úloha peňazí v hospodárstve strednej Európy od stredoveku po súčasnosť*. Podľa výzvy mali príspevky hodnotiť úlohu peňazí v stredoeurópskom priestore od formovania tovarovo-peňažných vzťahov v ranom stredoveku až po moderné hospodárstvo 20. storočia. Obsahom témy bol vývoj platidiel a menových systémov, ako aj genéza cien, miezd, daňových systémov, peňažníctva a bankovníctva, menových reforiem a rozpočtov jednotlivých štátnych útvarov strednej Európy. Príspevky mali zároveň sledovať formovanie rôznych druhov hospodárskych subjektov od stredovekých kláštorov a hradov, cez novoveké panstvá, banské a obchodné podniky, manufaktúry, kapitalistické podniky, monopolné zoskupenia až po socialistické podniky a súčasné moderné súkromné firmy. Téma zahŕňala tiež vývoj obchodných a hospodárskych korporácií, banských a mincových komôr, novodobých obchodných a priemyselných komôr, hospodárenie starších typov samosprávnych zväzkov a novodobých orgánov miestnej správy i regionálnej samosprávy. Úloha peňazí teda mala byť zhodnotená v širokých súvislostiach ako fenomén každej oblasti hospodárskych aktivít od nástupu tovarovo-peňažných vzťahov až po súčasnosť.

Na výzvu zareagovali viacerí historici hospodárskych dejín zo Slovenska, Maďarska, Česka i zo zámoria. Títo vypracovali a zaslali väčší počet štúdií pokrývajúcich svojím obsahom veľkú časť vyššie uvedených tematických okruhov. Z nich však mohla redakčná rada a editori monotematického čísla Ludovít Hallon vybrať len štúdié, ktoré úspešne prešli oponentúrou, chronologicky pokryli časť veľmi širokého časového rozmedzia a priniesli rôzne vybrané témy reprezentujúce aspoň niektoré z vytýčených tematických okruhov. Do tematického čísla bolo zaradených šesť štúdií. Prvá z nich od M. Drugu *Benediktíni a počiatky vodných mlynov v Uhorsku (K otázke kláštorného hospodárenia v 11. a 12. storočí)* sa týka obdobia raného stredoveku. V širších súvislostiach pojednáva o zavádzaní vodných mlynov v Uhorska a osobitne v rámci hospodárskych aktivít benediktínskych kláštorov. Nehovorí ešte priamo o peniazoch, ale práve využitie vodných mlynov sa v podmienkach stredoveku

stalo jedným z najvýznamnejších predpokladov rozvoja hospodárskej činnosti smerujúcej k prekonávaniu naturálneho hospodárstva a k formovania tovarovo-peňažných vzťahov. Druhá štúdia D. H. Kianičku *Problematika grófov banskej a mincovej komory v Kremnici a komorský gróf Konrád Rolner (1440 – 1446)* prenáša čitateľa do obdobia vrcholného stredoveku, keď v Uhorsku na pozadí rozvoja baníctva, obchodu a remesla nastal rozmach tovarovo-peňažných vzťahov a razby mincí. Na konkrétnom príklade hodnotí úlohu komorských grófov na čele banských a mincových komôr a zaoberá sa vývojom razby mincí. Tretia štúdia autora Š. Gaučika na tému *Za hranicami filantropie. Prvé roky Prešporskej sporiteľne (1842 – 1849)* líči formovanie novodobého bankovníctva na území dnešného Slovenska v polovici 19. storočia. Uvedenú problematiku analyzuje na príklade prvej banky Slovenska Prešporskej sporiteľne, pričom sleduje zmenu charakteru jej aktivít z filantropie na komerčnú činnosť zameranú na zisk. Ďalší autor M. Turóci vo štvrtjej štúdii *Kremnická mincovňa v období veľkej hospodárskej krízy v 30. rokoch 20. storočia* prichádza s témou dejín najstaršieho trvale pôsobiaceho podniku v Európe Kremnickej mincovne. Z dlhodobého historického vývoja podniku si vybral menej spracovanú problematiku postavenia mincovne v podmienkach veľkej hospodárskej krízy v 30. rokoch minulého storočia, pričom poukazuje na jej špecifickú pozíciu ako štátnej firmy pracujúcej na základe štátnych objednávok. Autor M. Mičko v piatej štúdii s názvom *Formovanie organizačnej štruktúry a aktivity obchodných spoločností slovenských papierenských a celulózových podnikov v rokoch 1939 – 1945* spracoval genézu a charakter hospodárskej činnosti obchodných korporácií jedného z najvýznamnejších odvetví hospodárstva Slovenska celulózovo-papierenského priemyslu v období existencie Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 za všadeprítomného hospodárskeho vplyvu nacistického Nemecka. Hlavnú pozornosť zamerlal na korporáciu Ústredňa slovenských papierní a celulózok. Autorom poslednej, teda šiestej, štúdie s názvom *Ervin Hexner (Obhajca kartelov a zabudnutý ekonóm)* je R. Holec. Štúdia spracúva hlavnú tému predkladaného čísla *Historického časopisu* cez prizmu významnej osobnosti slovenskej, československej, ako aj medzinárodnej ekonomickej teórie, organizačných aktivít predstaviteľov hospodárstva a medzinárodných finančných inštitúcií Ervína Hexnera na pozadí jeho životnej cesty v dlhšom časovom úseku od konca 19. do 60. rokov 20. storočia.

Editor monotematického čísla PhDr. Ludovít Hallon, DrSc.